

Notat om kommunereformen

Kommunereformen presenterer seg som en kvalitetsreform. Det politiske grunnlaget finner man i [kommuneproposisjonen, prop. 95 S.](#)

En av målsettingene med kommunereformen er *gode og likeverdige tjenester til innbyggerne*. Utfordringen for de nye kommunene blir å skape bærekraftige, gode fagmiljø med bredde i kompetansen og gode tjenester, og sikre at innbyggerne har tilstrekkelig nærhet til tjenestene. Lokalsamfunnene skal styrkes og kommunenes innbyggere skal sikres bedre og likeverdige tjenester tilpasset det enkelte menneske og lokale behov.

I [Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018](#) understrekes det at:

«Utfordringene for folkebibliotekene i kommunereformen er knyttet til å videreutvikle og etablere samarbeidet med andre institusjoner i de prosessene som er igangsatt for kommunesammenslåinger, slik at resultatet blir bedre folkebibliotek tjenester for innbyggerne og ikke en svekkelse av tilbudet. I reformarbeidet i kommunene bør det arbeides for at samorganisering fører til bedre bibliotek tjenester.» (s. 11)

Fylkestinget i Troms oppfordrer kommunene i [fylkesrådssak 105/15 «Folkebibliotek i Troms 2014-status og utfordringer»](#) til at de i arbeidet med kommunereformen ivaretar hensynet til at befolkninga generelt og barn spesielt skal få gode og tilgjengelige bibliotek tjenester.

Reformprosessen - Hva er status i din kommune?

En god start på prosessen vil være å skaffe en oversikt over hvor kommunen selv står og å kartlegge de viktigste utfordringene. Lokalt eierskap til denne delen av prosessen vil legge grunnlag for en mest mulig felles virkelighetsforståelse. Drøfting av kommunens framtid er ikke bare en oppgave for rådmann og ordfører, men krever en bred demokratisk prosess som involverer ansatte og innbyggere. Da kommunereformen ble behandlet i Stortinget våren 2014 understreket flertallet i kommunal- og forvaltningskomiteen at alle kommuner har et utredningsansvar.

Bibliotekene må være i forkant. Det er viktig at man fra bibliotekenes side kommer tidlig i dialog med de som utreder og blir innlemmet i arbeidsprosessene i sin kommune. Det anbefales at kommunene oppretter prosjektgrupper blant annet for å se på hvordan tjenestene kan organiseres. Disse foraene er det viktig at biblioteket blir en del av.

Fra Regjeringen heter det at: [Involvering av ansatte er en nøkkel til suksess i kommunereformen](#). Dette er et godt argument for hvorfor du bør spørre om reformen og bibliotekets plass i denne, i din kommune.

[På nettsiden regjeringen.no](#) finner du mer informasjon og spørsmål som kommunene må svare på i utarbeidelse av et statusbilde.

Biblioteksjefen i Lavangen kommune er den eneste så langt vi vet, som har vært involvert i utarbeidelsen av statusbildet for kommunen. (Statusbildet for Lavangen er ikke ferdig pr. dags dato)

[Statusbilde Lenvik kommune](#)

[Statusbilde Målselv kommune](#)

[Statusbilde Sørreisa kommune](#)

Bibliotekenes samfunnsoppdrag

Folkebibliotekene har et tredelt samfunnsoppdrag. De skal:

1. *bidra til kunnskap og læring*
2. *bidra til litterær og kulturell opplevelse*
3. *være en uavhengig møteplass og en arena for offentlig samtale og debatt*

Bibliotekene er viktige samarbeidspartnere for å styrke leseopplæringa og til å øke digital kompetanse i befolkningen. Bibliotekene er kunnskapsbærere og en læringsarena hele livet igjennom. De har en viktig rolle i forhold til tilrettelegging for studenter som er i høyere utdanning og etterutdanning, og de er viktige kunnskaps- og læringsarenaer for barn og unge.

Bibliotekene er en møteplass for alle, uavhengig av alder, sosial og økonomisk status og etnisitet. I motsetning til noen andre kulturtilbud brukes biblioteket like mye i små kommuner som i store, og like mye av brukere med innvandrerbakgrunn som de uten slik bakgrunn. NOU-en *Bedre integrering* framhever bibliotekets aktive og positive rolle i integreringen, og viser et potensial til å utvikle tilbudene ytterligere med de nødvendige ressursene tilgjengelig.

Eksempler fra Troms

- De seks Nord-Tromskommunene har i perioden 2011-2015 gjennomført et utviklingsprosjekt i samarbeid med skoler og barnehager. Prosjektet har omfattet systematisk litteraturformidling for barn og foreldre i samarbeid med skoler, barnehager og helsesøstre. I fem av de seks kommunene lånte barna forholdsmessig mer bøker enn snittet for fylket. Nordreisa kommune har hatt utfordringer i nasjonale prøver i skolen, men i 2014 hadde elevene på mellomtrinnet leseferdigheter over landsgjennomsnitt. Det er sannsynlig at det er en sammenheng mellom dette og det systematiske lesearbeidet som er gjennomført av skole og bibliotek.
- I Senjakommunene Lenvik, Berg og Tranøy har det vært gjennomført et forsøk med Lenvik som vertskommune og med utvikling av de små bibliotekene i forlengelse av skolen. Bibliotekene er en del av limet i et lokalsamfunn. I flere kommuner i Troms bidrar biblioteket aktivt med integreringstiltak. Særlig i Berg er det utviklet et utadretta samarbeid mellom bibliotek og lokalsamfunnet for øvrig. Dette har gitt gode resultater. [Biblioteket er blitt en viktig sosial arena i bygda hvor man kan høre minst 21 morsmål i bruk daglig.](#)
- På landsplan er bruken av bibliotek som møteplass og arrangementsarena økt, særlig for eldre aldersgrupper.¹ 2/3 av barn og unge og 2/5 av den voksne befolkninga brukte biblioteket siste år. Tilsvarende tall finnes ikke på fylkesnivå, men ca.1/3 av befolkninga i Troms var aktive biblioteklånere i 2013, tilsvarende på landsplan var i underkant av 1/5.²

¹ Lagerstrøm B.O og Revold M.K (2015). [Undersøkelse om bibliotekbruk 2015](#). Statistisk sentralbyrå Rapporter 2015/32

² Telemarksforskning (2014). [Norsk kulturindeks 2014. Troms](#)

Reformen kan også gi muligheter, ikke bare utfordringer

En kommunesammenslåing kan, hvis man er bevisst og strategisk, åpne opp for en positiv utvikling. Gjennom ny fordeling av oppgaver og ny organisasjonsstruktur kan man hente ut positive ringvirkninger. Gjennom felles ledelse og organisering kan man utvikle sterkere fagmiljø. Nye krav til tjenesten etter revidert lov om folkebibliotek krever et mer robust fagmiljø og andre ressurser og kompetanseheving på flere områder.

Det er særlig to områder som er viktig å fremheve i denne sammenhengen:

1. Kompetanse – Utvikling av fagmiljøer

Bibliotek er ett av områdene som i kommuneproposisjonen omtales som *små spesialiserte områder*. Det vil si fagområder som har særlig behov for større organisasjoner for å kunne etablere *fagmiljøer* for å gi bedre tjenester. Dette krever omorganisering og omstrukturering av tjenesten ved eventuelle kommunesammenslåinger, for å ivareta både faglighet og tilstrekkelig nærhet til tjenestene.

[Kriterier for god kommunestruktur](#) angir hva som skal til for at en kommune på en god måte skal kunne ivareta sine fire roller (tjenesteyting, myndighetsutøvelse, samfunnsutvikling, demokratisk arena). Kriteriene *tilstrekkelig og relevant kompetanse* er særlig viktig å ha med seg. Kommunene må ha en tilstrekkelig kapasitet både faglig og administrativt for å kunne løse oppgavene på en effektiv og god måte. Tilstrekkelig kapasitet henger sammen med tilgang til relevant kompetanse. Å få én stilling med god fagkompetanse vil ikke gi grunnlaget for et godt fagmiljø. Relevant kompetanse er avgjørende for å sikre sterke fagmiljøer og en god administrasjon. Dette innebærer også at det må være en bredde i kompetansen.

Det er viktig at man ser på hvordan man kan hente ut fordeler gjennom å etablere større bibliotekfaglige miljøer som kan organisere og koordinere tjenestene i de nye kommunene.

2. Tilgjengelighet - Det fysiske rommet - Møteplassen

Det er viktig å understreke rollen de lokale bibliotekene har som møteplasser, integrerings- og kulturarenaer og sammenhengen mellom bruk av bibliotekene og nærhet til tjenestene. Det lokale biblioteket, tilgjengelighet til og tilrettelegging av bibliotekrommet til de aktivitetene som skal være der har blitt enda viktigere etter at den nye formålsparagrafen trådte i kraft i januar 2014. Bibliotekbrugerundersøkelsen 2015 viser at nærhet til tjenestene er viktig for ¾ av bibliotekbrugerne.

For at bibliotekets potensiale som møtested og integreringsarena, og som læringsarena, særlig i forhold til barn og lesestimulering skal utnyttes, så må bibliotekene være der hvor folk bor.

Eksempel fra Troms

De fleste kommunene i Troms er for små til at det har vært mulig å etablere bibliotekfaglige miljøer, halvdelen har mindre enn ei stilling til bibliotekformål. Biblioteksektoren i Troms er derfor i stor grad organisert i større enheter gjennom samarbeid. De regionale fellesskapene medfører større fagmiljøer og felles planverk. Innenfor regionene er det utviklet fellestjenester, felles rutiner og standarder og gjennomført felles arrangementer og turneer. Samarbeidene holdes i stor grad i gang ved hjelp av eksterne prosjektmidler, noe som bidrar til utviklingsarbeid, men som på sikt er en krevende måte å holde organisasjonen gående på. Kommunereformen innebærer en risiko for at bibliotektjenesten kan bli rasert til et minimum med henvisning til loven. Det er mye kunnskap i de etablerte samarbeidene som kan vise hvordan man kan opprettholde lokale tjenestetilbud ved kommunesammenslåinger.

Interessante lenker:

[Fylkesmannen i Troms](#) har gode nettsider.

Det er foreløpig utarbeidet tre ulike utredninger av kommunestruktur i Troms fylke:

[Utredning av kommunestrukturen i Midt-Troms](#) fra Telemarksforskning

[Utredning av storkommunealternativet Balsfjord, Karlsøy, Lyngen, Storfjord og Tromsø](#) fra Telemarksforskning

[Utredning av Lyngenfjordmodellen – Kåfjord, Lyngen og Storfjord](#) fra Telemarksforskning